

## Socialutskottets yttrande

1982/83:6 y

om preskription av underhållsbidrag m. m.

### *Till lagutskottet*

Lagutskottet har beslutat inhämta socialutskottets yttrande över motion 1982/83:551 av Görel Bohlin (m) och Gullan Lindblad (m), vari föreslås en förlängning av preskriptionstiden för förfallna underhållsbidrag, samt motion 1982/83:2109 av Nils Carlshamre m. fl. (m), vari föreslås olika lagstiftningsåtgärder i syfte att skapa ökade möjligheter till återkrav av bidragsförskott.

### Utskottet

Enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott utgår under vissa förutsättningar bidragsförskott till barn under 18 år vars föräldrar lever åtskilda eller som vårdas av annan än sina föräldrar. Bidragsförskottet garanterar barnet ett generellt ekonomiskt bidrag upp till i regel 41 % av basbeloppet. Bidraget kan utgå antingen självständigt eller som utfyllnad till ett lägre underhållsbidrag. Förälder som är underhållsskyldig mot barnet får en mot bidragsförskottet svarande skuld till det allmänna, dock maximerad till det belopp som fastställts i underhållsbidrag. Möjligheterna till återkrav av bidragsförskott begränsas även i övrigt på samma sätt som beträffande krav på förfallna ej erlagda underhållsbidrag. Enligt uttalanden i årets budgetproposition (proposition 1982/83:100 bilaga 7 s. 41) beräknas ca 37 % av de utbetalade bidragsförskotten bli återbetalda av de underhållsskyldiga föräldrarna.

Bidragsförskottslagen och därmed sammanhängande frågor är f. n. föremål för översyn genom den s. k. ensamförälderkommittén (S 1977:16). Kommittén beräknar lägga fram sitt förslag till sommaren 1983.

Enligt 7 kap. 9 § föräldrabalken går i princip rätten att kräva ut fastställt underhållsbidrag förlorad tre år efter den ursprungligen gällande förfallodagen. Detta innebär att det inte heller går att återkräva bidragsförskott för längre tid än tre år tillbaka.

Den särskilda preskriptionstiden för underhållsbidrag infördes så sent som 1978 och trädde i kraft den 1 juli 1979. Den var tidigare tio år. Som skäl för att avkorta preskriptionstiden anfördes i proposition 1978/79:12 Underhåll till barn och fränskilda, m. m. (s. 127 och 128) dels att de dåvarande reglerna kunde medföra betydande sociala påfrestningar för många underhållsskyldiga, dels att det från kronofogdehåll hävdats att möjligheten att begära utmätning för många års utestående skulder samtidigt medverkade till att skapa ett betalningsmotstånd hos vissa underhållsskyldiga, som på allt sätt

försökte undvika att betala även löpande bidrag. Dåvarande justitieministern anförde för sin del att dessa omständigheter enligt hans mening talade med styrka för att förkorta preskriptionstiden för underhållsbidrag. Också önskemålet att undvika tvister kring äldre rättsförhållanden och att bespara myndigheterna tidskrävande och oftast resultatlösa indrivningsåtgärder nämndes i sammanhanget.

I 15 kap. utsködningsbalken finns regler om införsel i lön och vissa andra ersättningar. När det gäller införsel för obetalda underhållsbidrag anges i 5 § att genom införsel endast får tas ut belopp som har förfallit till betalning tidigast två år dessförinnan. Äldre underhållsbidrag kan alltså inte tas ut på detta sätt.

Det är sedan 1977 försäkringskassorna som administrerar och beslutar rörande bidragsförskott. Det är även kassan som sköter återkraven. Försäkringskassan har dock inte någon möjlighet att direkt påverka storleken av det bakomliggande underhållsbidraget. Bidragsförskott kan emellertid vägras om vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att medverka till att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt.

I *motion 1982/83:551* begärs förslag om förlängning av preskriptionstiden för underhållsbidrag enligt 7 kap. 9 § föräldrabalken (dvs. tre år). I *motion 1982/83:2109* föreslås *dels* en utsträckt preskriptionstid för fordran på bidragsförskott till fem år, *dels* möjligheter till införsel även i vissa ersättningar som hittills ej omfattats, och *dels* införande av en självständig rätt för försäkringskassan att anhängiggöra och föra talan om fastställelse eller ändring av underhållsbidrag. Motionärerna anser att förslagen bör kunna öka återbetalningen av bidragsförskott i varje fall så mycket att anslaget i den nu aktuella budgetpropositionen (bilaga 7 p. C 3) kan minskas med 100 milj. kr. Ett häremot svarande yrkande i *motion 1982/83:2110* av samma motionärer bereds f. n. av socialutskottet.

Socialutskottet ser det självfallet som angeläget att skulder för utgivna bidragsförskott återbetalas till staten i den mån de underhållsskyldiga har ekonomisk förmåga att göra det. Att så sker är dessutom en rättvisefråga i förhållande till andra underhållsskyldiga. Det finns dock en gräns för hur långt en återkravsverksamhet kan drivas innan den får övervägande negativa effekter. Det är nödvändigt med en förhållandevis generös attityd gentemot underhållsskyldiga som kommit mycket efter med betalningen av sina bidrag. Detta är motiverat både av hänsyn till de sociala svårigheter som lätt uppstår för många underhållsskyldiga och av hänsyn till önskemålet om att inte betalningssvårigheterna skall gå ut över relationen till det bidragsberättigade barnet.

Utskottet vill vidare erinra om den översyn av lagen om bidragsförskott och därmed sammanhängande frågor som f. n. görs av ensamförälderkommittén, vars förslag kan väntas inom kort. Det är sannolikt att det kommande förslaget påverkar förutsättningarna för de olika lagändringar som begärs i motionerna. Enligt socialutskottets mening måste därför kommitténs förslag

avvaktas innan ställning kan tas till olika frågor rörande indrivning av obetalda underhållsbidrag.

Motion 1982/83:2109 yrkande 3 aktualiserar också den mera principiella frågan om i vad mån man generellt vill frigöra bidragsförskotten från beroendet av fastställt underhållsbidrag, såsom tidigare föreslogs av familjelagssakkunniga. Socialutskottet har i tidigare ärenden ställt sig principiellt positivt till ett sådant system, vilket även skulle innefatta en mera självständig roll för försäkringskassorna i deras återkravsverksamhet. Utskottet ansåg dock att förslaget krävde ytterligare överväganden (SoU 1978/79:2 y) och förutsatte att ensamföralderkommittén skulle ta upp frågan om hur återbetalningsskyldigheten för bidragsförskott bättre skulle kunna anpassas till den underhållsskyldiges ekonomiska bärkraft. Utskottet har nu fått bekräftat att kommitténs kommande förslag kommer att omfatta bl. a. dessa frågor.

Socialutskottet anser med hänvisning till det anförda att de båda nu aktuella motionerna inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 mars 1983

På socialutskottets vägnar  
INGEMAR ELIASSON

*Närvarande:* Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Lilly Bergander (s), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Rosa Östh (c), Aina Westin (s), Bo Arvidson (m) och Maj Kempe (vpk).

### Avvikande mening

av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ingvar Eriksson och Bo Arvidson (alla m) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Socialutskottet ser" och på s. 3 slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i de båda motionerna kan det ifrågasättas om inte den nu gällande preskriptionstiden för underhållsbidrag och bidragsförskott är alltför kort. Den bör förlängas såsom där föreslås. Det behövs vidare snara åtgärder för att göra indrivning av obetalda underhållsbidrag och återkrav av bidragsförskott mera effektiv än f. n. De förslag som förs fram i de båda motionerna bör medge ett mera effektivt förfarande. Men även utsökningsreglerna behöver ändras för att ge ökade möjligheter till införsel för obetalda underhållsbidrag. Tidsfristen – två år – som f. n. gäller för införsel för

underhållsbidrag bör utsträckas så att den motsvarar den föreslagna, förlängda preskriptionstiden.

Förslag i enlighet med motionerna och i anledning av vad här påpekats bör föreläggas riksdagen i så god tid att ikraftträdande kan ske den 1 juli i år. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.